Henk Bakker, *'Ze hebben lief, maar worden vervolgd'. Radicaal christendom in de tweede eeuw en nu*, Boekencentrum, Zoetermeer 2005, 265 pp., €18,90, ISBN 90 239 1806 1.

Het eerste deel van dit leerzame boek is getiteld 'Kerkelijke strijd in de tweede eeuw' en handelt over de bedreigde positie en de theologische strijd van christenen in het Romeinse rijk. Bakker besteedt veel aandacht aan de geschriften van Tertullianus van Carthago, maar bespreekt ook andere vroegchristelijke auteurs. Aan de orde komen de martelaarschappen van die tijd, Montanus' vernieuwingsbeweging van de 'Nieuwe Profetie', de door Marcion beoogde reformatie en de gnostiek. Van deze bewegingen en van de redenen waarom zij werden afgewezen of tot op zekere hoogte omarmd – Tertullianus ging mee met de Nieuwe Profetie, maar zonder uit de kerk te treden – wordt kundig en met bronvermelding verslag gedaan. Desondanks vraagt dit eerste deel om enige kritiek. 1. De ondertitel van het boek is onvolledig, want het handelt niet slechts over de tweede eeuw, maar ook over het begin van de derde eeuw. 2. Wanneer van Marcion wordt vermeld dat hij voor zijn dood tot inkeer kwam (en zich dus weer met de 'katholieke' kerk wilde verzoenen), dan wordt een slechts eenmaal door Tertullianus opgevoerde legende onkritisch als historisch geaccepteerd. 3. In een citaat uit een boek van mijn hand wordt ongemerkt een zin ingevoegd; het is te hopen dat zulke interpolaties niet vaker voorkomen.

In het tweede deel van het boek, dat luidt 'De uitdaging voor de eenentwintigste eeuw', probeert de auteur zijn studie van de vroege kerk vruchtbaar te maken voor de kerk van nu. Hij neemt zijn uitgangspunt in de evangelische kerkgenootschappen en groeperingen, maar maakt daarbij ruimschoots gebruik van literatuur van buiten die kring; zo citeert hij instemmend Graafland en Van de Beek. Nadat hij van de geestelijke toestand van de kerk in Nederland in bredere zin een messcherpe analyse heeft gegeven, signaleert hij in de evangelische gemeenten een nieuw montanisme, een nieuw marcionitisme en een nieuwe gnosis. Zo hekelt hij het hedonistische godsgeloof, de onverantwoorde profetieën en visioenen, de 'evangelische schriftkritiek' (doordat men in feite werkt met een selectie uit de Schrift), de fixatie op gemeentegroei en het anti-intellectualisme in deze kringen. In zijn kritiek oriënteert hij zichzelf voornamelijk op de positie van Tertullianus.

De auteur van dit boek is in 2003 in Groningen gepromoveerd op een studie over Ignatius van Antiochië en is, na predikant in een baptistengemeente te zijn geweest, nu docent in Ede en aan de VU in Amsterdam. In het tweede deel van zijn boek biedt hij een belangwekkend inzicht in de 'evangelische' tak van het christendom, belangwekkend omdat hij als *evangelical* niet schroomt hierop tevens kritiek te oefenen. Dit brengt met zich mee dat veel leden van de Protestantse Kerk in Nederland en andere protestantse kerkgenootschappen enigszins buiten deze discussie staan, al gaat het boek ook in op de toestand in die kerken. Maar omdat 'evangelische' christenen binnen die kerken streven naar een grotere invloed, is het goed ervan kennis te nemen dat er ook uit die hoek gedegen kritiek komt op enkele daar heersende opvattingen en gehanteerde methoden. De oriëntatie op de vroege kerk kan daarop inderdaad een heilzame correctie bieden.

Riemer Roukema

KerkenTheologie 57,1 (2006), 90-91